

Ertuğrul ALTAY
İçişleri Bakanlığı Dernekler Denetçisi

Afet Dönemlerinde Kamu - STK İşbirliği

Merkez üssü İzmit olan deprem tam 45 saniye Türkiye'yi salladı... İzmit, Adapazarı, İstanbul ve Eskişehir'de çok sayıda ölü var... Sabaha karşı saat 03:02'de büyük gürültü ve şiddetli sarsıntıyla uyanan vatandaşlar sokaklara döküldü... Depremi etkisiyle şehirlerde yangınlar çıktı... Cep ve şehirlerarası telefonlar devre dışı kaldı... Elektriklerin kesilmesi paniğin daha da artmasına neden oldu... İstanbul'da çok sayıda yaralı var... Binalar kâğıt gibi yıkıldı... Depremi ilk şokunu atlatan vatandaşlar hemen kendilerini sokağa attı... Bazı vatandaşların daha güvenli diyerek otoyollara akın etmesi sonucu İstanbul TEM otoyolu tıklandı...3 askeri tesis çöktü Gölçükte Donanma Komutanlığı Karargahı, yeni orduevi ve erat kışlası çöktü, aralarında amirallerin de olduğu 400 kişi enkaz altında... Deprem sonrası kaos... Deprem sonrası elektrik ve doğalgaz kesildi, telefonlar sustu, sular akmadı. Milyonlarca insanın dünyayla bağı kesildi. Bankalar işlem yapamadı. Borsa kapalı kaldı. Lig maçları bir hafta ertelendi. Morglar doldu Depremi yerle bir ettiği Körfez'de enkazlardan sürekli ceset çıkıyor.. Hastane morgları yetersiz kalınca özel buzhaneler kullanılmaya başlandı Avcılar'ı acı vurdu... Depremden kurtulan mahalle sakinleri ölecek komşularının iniltileriyle inledi... Eskişehir: Bile bile ölüm 7 katlı bina 13 kişiye mezar oldu. Ancak bu bile girilen bir mezardı. Çöken binanın 1989'da boşaltılması istenmişti...17.480 ölü, 23.781 yaralı...

Büyük Deprem veya Marmara Depremi olarak da adlandırılan 17 Ağustos 1999 tarihli depremde ülkemiz büyük bir afetin ne demek olduğunu bütün halkıyla acı bir şekilde hissetti. Çaresizlik, kaos ve kargaşa bu dönemde tecrübesizliğimizin ve hazırlıksız oluşumuzun özetlenmiş haliydi. Diğer yandan baba gibi güçlü ve hızlı organize olduğu zannedilen devlet, bu ağır yükün altında yalnız ve çaresiz bir görüntüyü mecburen kabullenmiş görünmekteydi. Türkiye'deki Sivil Toplum olgusu da işte tam bu noktada hayat bulmaya başlamıştı. Daha önceden kumarterör sarmalından kurtulamayan sivil toplum, devletin bu yüküne omuz vermek için yapılanmaya başlamıştı. Bu makalede insanların bir araya gelerek kurduğu en eski organizasyonlardan biri olan devlet ile devletin temel unsuru olan vatandaşların kurduğu devlet dışı ve yeni organizasyonlardan biri olan STK(Sivil Toplum Kuruluşları)'ların afet dönemlerindeki ilişkisi üzerinde durulacaktır.

Ülkemizdeki Mevzuat ve Dünyadan Örnekler

7269 sayılı 'Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Yapılacak Yardımlara Dair Kanun' ve bu ka-

nun doğrultusunda yürürlüğe giren 12777 sayılı 'Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik' Ülkemizde afet müdahale sisteminin dayanağını oluşturmaktadır.

Yerel Düzeyde; 29.05.2009 tarihli 5902 sayılı kanuna dayanılarak yürürlüğe giren 'Afet Ve Acil Durum Yönetim Merkezleri Yönetmeliği' ile illerde Valinin, kurulması Valilerce gerekli görülen ilçelerde ise Kaymakamın başkanlığında afet ve acil durum müdürlükleri kurulmuş ve bu müdürlükler, Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezinin bir afet nedeniyle faaliyete geçmesi halinde 12777 sayılı yönetmelik hükümlerince personeli tamamlama ve yürütülecek faaliyetlerin koordinasyonunu sağlamakla yükümlü kılınmıştır.

Merkezi düzeyde ise; Afet ve acil durum hallerinde bilgileri değerlendirmek, alınacak önlemleri belirlemek, uygulanmasını sağlamak ve denetlemek, kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşları arasındaki koordinasyonu sağlamak amacıyla, Başbakanlık Müsteşarının başkanlığında, Milli Savunma, İçişleri, Dışişleri, Maliye, Milli Eğitim, Bayındırlık ve İskân, Sağlık, Ulaştırma, Enerji ve Tabii Kaynaklar, Çevre ve Orman bakanlıkları ve Devlet Planlama Teşkilatı müsteşarları, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanı, ile afet veya acil durumun türüne göre Kurul Başkanınca görevlendirilecek diğer bakanlık ve kuruluşların üst yöneticilerinden oluşan Afet ve Acil Durum Koordinasyon Kurulunda Türk Kızılay'ını temsilen Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanı görev almaktadır.

Ayrıca, Başbakanlık Afet Acil ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığınca afet durumlarında kamu kurum kuruluşları, afet ve acil durum yönetim merkezleri ve Sivil Toplum Örgütleri arasında koordinasyonu sağlamak üzere 'Başkanlık Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezi' kurulmaktadır.

1-ABD: Afetlerden nükleer savaşlara kadar uzanan tüm acil haller yelpazesi içinde faaliyet sürdüren, ülke yönetiminin her kademesini ve sivil toplumu ilgi alanı içine alan, Federal Olağanüstü Hal Yönetim Ajansı (FEMA) tarafından yürütülmektedir.

FEMA'nın Teşkilatı, yetki ve sorumlulukları ile kriz yönetiminin planlama, kaynak sağlama ve uygulamaya yönelik esasları Stafford Yasası ile düzenlenmiş, federe devlet yapısı ve mülki idari taksimat sistemine uygun olarak Kriz Müdahale Temel Planı hazırlanmıştır. Federal devlet düzeyinde FEMA Merkez Direktörlüğü kurulmuş olup, Direktör ABD Başkanına bağlıdır. Ülke, 10 (on) FEMA bölgesine bölünmüş her bölgede Bölgesel Operasyonlar Merkezi teşkil edilmiştir. Eyaletlerde valilere bağlı Eyalet Acil Hal Mer-

kezleri, ilçe ve beldelerde Mahalli Acil Müdahale Merkezleri mevcuttur. Krize önce o mahaldeki müdahale merkezi reaksiyon göstermekte, imkanını aşması halinde bir üst müdahale merkezinden yardım istenmekte, gerektiğinde acil durum ABD Başkanına kadar iletilmek suretiyle federal devlet düzeyinde kriz ilan edilmektedir. Yönetim merkezlerinin yetkileri ve müdahale unsurlarının yetenekleri seviye yükseldikçe artmaktadır. ABD Kriz Yönetiminin karakteristik özelliği; kriz yönetimi, ulusal boyutta faaliyet sürdüren statik bir güvenlik sistemi olarak değil, sürekli geliştirilmesi gereken bir konsept olarak ele alınmış olmasıdır.

2-Kanada: Kanada'da 1988 yılında mevcut Seferberlik ve Savaş Yasası yürürlükten kaldırılmış, Yerine halkın güvenliğini tehdit eden tüm tehlikeleri kapsayacak şekilde hazırlanan Olağanüstü Durumlar Yasası yürürlüğe girmiştir. Müteakiben 1998 yılında Olağanüstü Hal Hazırlık Yasası çıkarılmış ve federal hükümet düzeyinde Savunma Bakanlığına bağlı Acil Haller Hazırlık Teşkilatı (EPC) kurulmuştur. Olağanüstü durumlarda, tüm bakanlık ve kuruluşların yerine getirmesi gereken sorumlulukları vardır. Ancak federal devlet düzeyindeki her türlü krizle ilgili planlama ve uygulama EPC tarafından Savunma Bakanının başkanlığında yürütülmektedir. EPC'nin görev ve sorumluluk alanları Olağanüstü Hal Hazırlık Yasasında belirtilmiştir.

EPC'nin Görev ve Sorumluluk Alanları

- Federal Olağanüstü Hal Planlaması,
- Federal Hükümet ile Eyalet Yönetimi İşbirliği
- Uluslar arası İşbirliği,
- Sivil Toplum Örgütleri ile İşbirliği,
- Araştırma ve Özel Projelerin Hazırlanması
- Eğitim ve Halkın Bilinçlendirilmesi
- Acil Durum Operasyonları,

Kanada'da olağan üstü hal hazırlığı ve uygulamasına yönelik tedbir ve tertiplerin alınmasından öncelikle bireyler sorumludur. Krizle mücadelede en fonksiyonel birimler Belediye Teşkilatları içinde bulunmaktadır. Belediyeler, kendi gücünü aşan kriz hallerinde Eyalet Hükümetine başvurmakta, eyalette bulunan Acil Durum Koordinatörü durumu ve ihtiyacı EPC'ye bildirmekte, bu durumda gerekli destek sağlanmakta veya federal devlet düzeyinde kriz yönetimine geçilmektedir. Kanada Kriz Yönetiminin karakteristik özelliği; halkın korunması için toplumun bilinçlendirilmiş ve bireylerin kriz sistemi içinde fonksiyonel hale getirilmiş olmasıdır.

3- Japonya: Japonya Kriz Yönetim Sistemi içinde birisi daimi, diğeri kriz halinde teşkil edilmek üzere iki ayrı örgütlenmeye gidilmiştir. Daimi Örgütlenme; Ulusal, Eyaletler ve Belediyeler seviyesinde olmak üzere üç ayrı düzeyde yapılmıştır. Japonya Kriz Yönetim Sistemi içinde birisi daimi, diğeri kriz halinde teşkil edilmek üzere iki ayrı örgütlenmeye gidilmiştir. Ulusal düzeyde krizlerle ilgili koordinatör makamı Milli Ülke Ajanslığıdır. Bu ajanslığın başkanı Devlet Bakanı statüsünde olup, kuruluşunda Afetleri Önleme Bürosu bulunmaktadır. Başbakanın başkanlığında her yıl Afetleri Önleme Konseyi toplanmaktadır. Tüm Bakanlar, Merkez Bankası, Radyo Televizyon kurumu, Telefon ve Haberleşme Kurumu ve Kızıllaç Başkanlarından oluşmaktadır.

Konseyin temel görevi Afetleri Önleme Temel Planı'nı güncelleştirmek ve uygulanabilir düzeyde bulundurulmasını sağlamaktır. Japonya'da Afetleri Önleme Planı'nı uygulamaktan sorumlu 31 kurum ve kuruluş mevcuttur. Sorumlu tüm kuruluşlar temel plana uygun kendi Uygulama Planlarını yapmak zorundadır Eyalet ve belediyelerde de Afetleri Önleme Konseyleri teşkil edilmiştir. Halkın eğitiminden belediyeler sorumludur. Bu kapsamda ilk yardım kursları açılmakta, her

yıl 1 Eylül tarihinde görevli kuruluşlar ve tüm şehir halkının katılımı ile afet tatbikatları düzenlenmektedir. Japonya'da ayrıca Yer Bilimleri ve Afetlerin Önlenmesi Ulusal Araştırma Enstitüsü mevcut olup, bu enstitü uluslararası işbirliği programı içinde afetlere yönelik sürekli bilimsel araştırmalar yapmaktadır. Japonya'da, kriz hallerinde Ulusal Kriz Yönetim Merkezi kurulmaktadır. 100 den fazla can kaybının meydana geldiği krizlerde, Büyük Afet Denetim Merkezi adı verilmekte ve Başbakan başkanlık yapmakta, 100 den az can kaybının olduğu krizlerde ise Acil Afet Denetim Merkezi adı verilmekte, Milli Ülke Ajansı Başkanı başkanlık etmektedir. Bu aşamada krizin olduğu bölgede de derhal Acil Afet Merkezinin bir bürosu kurulmakta ve bu yerel ofise Milli Ülke Ajansı Başkan Yardımcısı başkanlık etmektedir.

Japonya Kriz Yönetiminin karakteristik özelliği; sistemin tam olarak Bilgisayar Ortamında işletilmesidir. Her yerleşim bölgesinde mevcut tüm bina ve tesisler ile bu bina ve tesislerde yaşayan insanlar bilgisayar ortamında kayıtlı olup; kriz halinde yapılacak yardım, arama ve kurtarma faaliyetleri ihtimallere değil, belirli verilere dayandırılmaktadır.

4- Fransa: Fransa'da krize müdahale ve kriz yönetimi; 1959 yılında çıkarılan temel kanun ile düzenlenmiş olup, İçişleri Bakanlığına bağlı olan Sivil Savunma Teşkilatı tarafından yürütülmektedir. Kriz hallerinde görev yapacak tüm fonksiyonel kuruluşlar, askeri birlikler dahil Sivil Savunma Müdürlüğünün kuruluşuna verilmiştir. Ülke 9 Kriz Yönetim Bölgesine ayrılmış her bölgede köy, belediye ve il seviyesinde teşkilatlanmaya gidilmiştir. Merkezi Sivil Savunma Müdürlüğünün bu bölgelerde de Mobil Timleri bulunmaktadır. Kriz Yönetiminde Planlama, Genel Yardım ve Acil Yardım Planlaması olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Genel Yardım Planlaması daha ziyade genel esasları ve kriz öncesinde alın-

cak tedbirleri kapsamaktadır. Genel yardım Planlamasına uygun olarak bölge, il, belde ve köyler bazında uygulama planları yapılmakta ve alınması gereken önlemler somut olarak belirtilmektedir. Acil Planlar ise; nükleer ve diğer kritik tesislerde meydana gelecek olası krizlerde uygulanmak üzere bu tesisler için hazırlanan Özel Müdahale Planlarını, hasar ve zayıflığın çok yüksek olduğu krizlerde halkın tahliyesi ve yaralıların kurtarılmasına yönelik hazırlanan Kırmızı Planı; Özel Kurtarma Operasyonu gerektiren krizler için hazırlanan Özel Yardım Planlarını kapsamaktadır.

Fransa Kriz Yönetiminin karakteristik özelliği; kriz halinde özel bir yönetime ve koordinasyona gerek bırakmayacak şekilde; Kriz müdahale unsurlarının, ülke ihtiyaçlarına göre teşkil edilmiş, görev ve sorumluluklarının net olarak belirlenmiş, en önemlisi bu unsurların tam olarak profesyonelleşmiş ve görevli personelinin uzmanlaşmış olmasıdır.

5- İsrail: İsrail'de her türlü kriz hali ile ilgili faaliyetler Sivil Savunma Komutanlığı tarafından yürütülmektedir. Sivil Savunma Komutanlığı barışta Savunma Bakanına, savaşta ise Genelkurmay Başkanına bağlıdır. Krizler ile doğrudan görevli unsurlar Sivil Savunma Komutanlığı ile İçişleri Bakanlığı kuruluşundaki Olağanüstü Hal Hizmetleri ve Özel Görevler İdaresi kuruluşu içinde yer almakta, Kriz Yönetimi kapsamında ülke 6 (altı) bölgeye ayrılmış bulunmaktadır.

6- İngiltere: Birleşik Krallığı oluşturan; İngiltere, İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda kriz yönetim Sistemi ve teşkilatlarını ayrı olarak tesis etmişlerdir. Terörizm birinci öncelikli tehdit olarak kabul edilmiş ve terörizmin her türü ayrı bir kriz hali olarak ele alınmıştır. Ayrıca tüm doğal afetler, sabotaj yöntemleri, uydu ve gök cismi olayları, ulaşım, spor, inşaat, endüstri kazaları, su ve gıda zehirlenmeleri, elektronik ve bilgisayar yazılım tehditleri, hay-

van hastalıkları dahil 28 kriz hali için teferruatlı planlama yapılmıştır. Birleşik Krallık kriz yönetiminin karakteristik özelliğini, tehdidin orijini esas alınarak yürütülen bilimsel ve ayrıntılı yöntem geliştirme arayışları oluşturmaktadır.

7- Rusya: Rusya Federasyonu'nda 1994 yılında Sivil Savunma Acil Haller ve Doğal Zararların Azaltılması, kısa adı ile Acil Haller Bakanlığı (EMERCOM) kurulmuştur. Rusya'da acil hallerin tümünün planlanması, uygulanması, bu konuda halkın eğitilmesi ve uluslararası işbirliği görevleri EMERCOM tarafından yürütülmektedir. EMERCOM merkez teşkilatında acil durumlar ile ilgili daire ve komisyonlar bulunmaktadır. Mahalli kuruluşlarını ise 9 Bölgesel Merkez ile

- Sivil Savunma Acil Haller Karargahı,
- Eğitim Komuta-Kontrol Merkezi,
- Hava Mobil Kurtarma Timi,
- Sivil Savunma Birlikleri
- Arama Kurtarma Servisleri oluşturmaktadır.

Gerektiğinde Savunma Bakanlığı ve İç Güvenlik Birliklerinden de destek sağlanmaktadır. EMERCOM'un yürütme erki için de yeterli bir teşkilat yapısına sahip olması Rusya Federasyonu Kriz Yönetiminin karakteristik özelliğidir.

8- Almanya: Almanya Federal hükümet, kriz yönetiminin planlama safhasında; koordinasyonu ve standardizasyonu sağlanmakta, uygulamaları yerel yönetimler gerçekleştirmektedir. Kriz Yönetiminde bir dizi Alarm Tedbiri geliştirilmiştir. Bu tedbirler kriz süreci içinde Federal Güvenlik Konseyi'nin kararları doğrultusunda yürürlüğe girmekte ve uygulanmaktadır. Kriz Yönetimi; Bilgilendirme, Önleme ve Mücadele safhaları olmak üzere üç safhada planlanmış ve her safha için ayrı alt sistemler oluşturulmuştur. Almanya

Kriz Yönetiminin karakteristik özelliğini, yönetimin büyük ölçüde Alarm Tedbirleri ile belirlenen hazır önlem ve eylem paketlerine dayandırılması ve belediyelere verilen inisiyatif oluşturmaktadır.

9- İtalya: İtalya Kriz yönetimi, krizin derecesine göre üç ayrı kategoride ele alınmaktadır.

A Kategorisi,

-Koordinasyonun ve uygulamanın bir elden yapıldığı

B Kategorisi

-Koordinasyonun bir elden uygulamanın birden fazla unsur tarafından gerçekleştirildiği

C Kategorisi.

-Olağanüstü

AveBkategorilerindekikrizlerolağan-kabuledilmekteveolağanyönetimhi-yerarşisiveolağanprosedürleriçinde-tedbirlergeliştirilmektedir.

C kategorisi krizlerde ise Ulusal Sivil Savunma Konseyinin yönetiminde, diğer ülkelerdekine benzer kriz yönetim sistemi işletilmektedir.

Kriz yönetim biçiminin krizin derecesine göre kategorilere ayrılması, hafif ve orta ölçekli krizlerle mücadelede, kriz yönetimine ihtiyaç duyulmaması, volkanik tehdidin öncelikli risk olarak değerlendirilmesi İtalya kriz yönetiminin karakteristik özelliğidir.

10- Yunanistan: Ülke (51 kont, 900 büyük belediye, 133 küçük belde), 13(onüç) yönetim bölgesine ayrılmış, Her bölgede Ulusal Sivil Savunma Planı esaslarına uygun olarak, merkezi sivil savunma teşkilatına bağlı lokal sivil savunma teşkilatları kurulmuştur. Kriz Yönetimine geçildiğinde, merkezde Bakanlıklar arası Koordinasyon Grubu(SDO), Her kontta Mülki Amirin başkanlığında Kont Koordinasyon Gurupları (SNO), Beldelerde, Belediye Başkanının başkanlığında Lokal Koordinasyon Grupları(STO) teşkil edilmekte, Koordinasyon

Grupları arasında sürekli bir iletişim sağlanmaktadır. Krizle mücadele kapsamında taşra teşkilatlarındaki sivil savunma teşkilatlanmasına ve kriz öncesi tedbirlere verilen önem Yunanistan kriz yönetiminin dikkat çekici yönü olarak değerlendirilmektedir.

Afetle Mücadele Aşamaları – (Sivil) Toplum Tabanlı Afetlere Hazırlık

Bugün artık tartışmasız kabul gören anlayış afet öncesi, afet sırası ve afet sonrası hizmetleriyle bütünlüklü bir stratejinin oluşturulmasıdır. Afet hizmetlerinde, (1)zarar azaltma, (2) hazırlık, (3)müdahale, (4)iyileştirme ve (5)yeniden inşa olarak ayrılan beş ana aşamalı bütünlüklü çalışmanın esasları ortaya konulmalıdır.

• **Zarar Azaltma:** Jeolojik, meteorolojik vb. afet tehlikelerinin araştırılması, bölgesel ve yerel ölçekte tehlike değerlendirmeleri (makro ve mikro bölgeleme) ve haritaların üretilmesi, zarar azaltıcı mühendislik önlemlerinin geliştirilmesi, erken uyarı, izleme ve ikaz sistemlerinin oluşturulması, arazi kullanım planlamasına ve imar planlarına afet verilerinin entegrasyonu, yapılaşma standartlarının oluşturulması, afet ve imar mevzuatlarının bütünlüğünün sağlanması, afet zararlarını azaltma konusunda uluslararası ve ulusal bilgi ve deneyimin paylaşılması çalışmalarıdır.

• **Hazırlık:** Ulusal, bölgesel ve yerel ölçekte afet planlarının oluşturulması, haberleşme, tahliye vb. görev alacak personelin eğitimi, lojistik planlama ve stokların belirlenmesi, başta yerel yönetimler olmak üzere kurum yöneticilerinin afet hizmetleri ve afet olayları üzerine eğitimi, yerel gazeteler, televizyonlar, konferanslar vb. yoluyla halkın eğitimi gibi afet öncesi dönem hizmetlerinin parçası olan çalışmalarıdır. Afet planlarının aksayan yönlerinin belirlenebilmesi ve bilgi ve deneyim alışverişini arttıracak koşulların sağlanması açısından yerel ve ulusal tatbikatlarla bu kapsam çalışmalar

daha da zenginleştirilebilir.

• **Müdahale:** Afetin en az zararlarla atlatılabilmesi için olay sonrasında ilk etapta gerçekleştirilmesi gereken arama ve kurtarma, ilk yardım, tedavi, yiyecek, su, ilaç temini ve dağıtımı, genel olarak ihtiyaçların ve kaynakların uyumunu sağlamaya yönelik çalışmalarıdır.

• **İyileştirme:** Eğitim, sağlık, psikolojik destek, ulaşım, haberleşme alanlardaki çalışmalar ile ekonomiyi canlandıracak, hayatın normal akışına dönüşünü sağlamaya yönelik tedbirlerin alınmasıdır.

• **Yeniden İnşa:** Afet bölgesinde zarar gören alt ve üst yapının yeniden inşasına ve onarımına yönelik çalışmalarıdır. Afetzedelerin kalıcı konut ihtiyaçlarının karşılanmasına, karayolu, enerji nakil hatları, kanalizasyon ve içme suyu hatlarının inşasına vb. yönelik çalışmalarıdır.

Ülkemizde mevcut Afet Yönetim Sisteminin odaklandığı afet sonrası dönem için geçerli müdahale ve iyileştirme aşamalarından ziyade hazırlık planlama ve zarar azaltmaya dönük araçların geliştirilmesi, bir başka deyişle kriz yönetimi yerine risk yönetimini ön planda tutan bir anlayışın geliştirilmesi gerekmektedir. STK'lar bu aşamaların hemen hepsinde direkt ya da dolaylı olarak rol alabilmektedirler. Tüm süreçlerde katılım ve bilgi paylaşımı yardımın, normalleşmenin ve yeniden yapılanmanın vazgeçilmez parçasıdır.

Sivil toplum kuruluşlarının doğal afetlerde aktif olarak kullanılmasının tarihi aslında yüzlerce yıl geriye, geçmiş deneyimlere dayanıyor. Osmanlı İmparatorluğu zamanında, evlerin çoğu ahşap olan İstanbul'un karşı karşıya kalabileceği en büyük tehlikelerden biri büyük yangınlardı ve bu tehlide karşı mahallelerde delikanlılar kendi içlerinde örgütlenerek tulumbacılar teşkilatlarını kurmuşlardı.

ABD’de CERT – Community Emergency Response Team, bizde ise TAMT olarak tanımlanan program, afetlere hazırlık süreçlerinde komşular, akraba ve işyerindeki arkadaşlar arasındaki dayanışma ve gönüllülük kavramlarından yola çıkarak geliştirilmiş “(Sivil) Toplum Tabanlı Afetlere Hazırlık” modelidir ve çok verimlidir.

1985 yılında yaşanan Meksika Depremi sonrasında, Amerika’da Los Angeles İtfaiyesi tarafından oluşturulan ve FEMA tarafından ulusal seviyeye yükseltip geliştirilen ve afet süreçlerinde halkın yapabileceği çalışmaları örgütleyerek acil durumlarda etkin olarak sisteme dahil edilmelerini sağlayan TAMT kursları, son dönemlerde giderek daha fazla kabul görmeye başlayan bir modeldir. Bunun en önemli sebebi de kitlesel afetlerin yıkıcı gücü karşısında bazı durumlarda ilk 72 saat çevreden hiçbir yardımın ulaşmaması halinde, bölgede yaşayan yerel halkın kendi kendine inisiyatif kullanıp müdahale ederek en kritik olan ilk günlerde çok önemli işler başarabilmeleridir.

Buna göre ilk 72 saat için toplumun kendi başının çaresine bakmak zorunda kalması halinde, ağır kurtarmada uzman ekipler bölgeye ulaşmaya dek, yurttaşların en azından hafif kurtarma konularında bir takım eğitime ve donanıma sahip

STK’lar Türkiye’de yoksulluk, kıtlık, doğal felaketler ve uzun süreli sorunlara müdahalede ve ülke içindeki sağlık, eğitim, yoksulluk ve doğal afet gibi sorunlarda başvurulacak yardımların talep edilen ve istenen, toplumun genel sathında meşru, kurumlara ve ortaklara dönüşmüşlerdir.

olmaları halinde çok verimli oldukları hemen tüm kitlesel afetlerde gözlemlenebilir.

Burada önemli olan yerel riskleri ve ihtiyaçları doğru tesbit etmek, bunlara göre çocukları da kapsayacak şekilde sürekli ve düzenli eğitimlerle toplum bilinçlendirme çalışmaları yapmak ve sivil inisiyatifle toplumun içinde örgütlü dinamikler oluşturarak ilgili devlet kurumlarıyla eşgüdümlü çalışmalar yapmaktır.

Sonuç

Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarının insani krizler ve doğal afetlere müdahalesinde 1999 Marmara depremi bir milat kabul edilebilir. Bunun anlamı, her ne kadar, Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarının tarihsel

bir geçmişi olsa da (örneğin vakıf kültürü, ulusal veya bölgesel dayanışma ve hemşehri dernekleri), ve bu geçmiş yeni toplumsal süreçlerle (örneğin yeni yoksulluk, doğal afetler, insani krizler, iç-göç vs.) etkileşim içinde olsa da, sivil toplumun ister uzun dönemli olsun ister kriz durumlarına müdahalesine duyulan insani ve toplumsal ihtiyacın 1999 Marmara depremi ile doruk noktasına ulaştığıdır.

Bu süreçte, hem devlet hem de kamu nezdinde sivil toplumun insani kriz durumlarına müdahalesine ve desteğine ihtiyaç duyulduğu geri dönüşsüz bir biçimde onaylanmış ve meşruiyet kazanmıştır.

Belli bir açıdan devletin ekonomik yükünü hafifletse de Türkiye sivil toplumu tarihindeki bu sıçrayış ciddi bir otorite paylaşımı gibi algılanmış bu nedenle sivil toplum kuruluşları ile resmi görevliler arasında ortak bir dil oluşturma, iyi kötü var olan ve işleyen hukuki zemin üzerinde anlaşma çalışmaları bu tarihten sonra hız kazanmıştır. Bu sürecin bir başka sacayağı da Türkiye’nin AB’ye giriş süreci ile birlikte hız kazanan ve değişen sivil toplum kuruluşlarına yönelik yasal düzenlemelerdir.

STK’lar Türkiye’de yoksulluk, kıtlık, doğal felaketler ve uzun süreli sorunlara müdahalede ve ülke içindeki sağlık, eğitim, yoksulluk ve doğal afet gibi sorunlarda başvurulacak yardımların talep edilen ve istenen, toplumun genel sathında meşru, kurumlara ve ortaklara dönüşmüşlerdir.

Ancak bu talebin yasal zemini ve genel olarak sivil toplumu kuşatan yasal-kültürel ve pratik uygulamalar bütünü göz önüne alınmaksızın gerekli yasal düzenlemelerin, kurumsal işbirliklerinin, afet sonrası yardım ve insani müdahalede kamu-sivil toplum işbirliğinin ve sivil toplum örgütleri arasındaki işbirliklerinin geleceğine dair tutarlı ve örnek temelli bir yaklaşım sergilenmelidir.

Afet sayısı:	91
Ölen insan sayısı:	21,838
Yılda ortalama ölen insan sayısı:	753
Etkilenen insan sayısı:	7,691,510
Yılda etkilenen ortalama insan sayısı:	265,224
Ekonomik zarar (US\$ X 1,000):	24,463,300
Yılda meydana gelen ekonomik zarar (\$X1,000):	843,562

Doğal afetlerden en çok deprem (%95) ile mücadele eden Türkiye’de 1980 ile 2008 yılları arasında 91 doğal afet meydana geldi. Her yıl tahmini 753 kişinin doğal afetlerden hayatını kaybetti.